

## KİTAP TANITIMI

*“Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland (Federal Almanya Cumhuriyeti Devlet Hukuku)”*

*Book Review “Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland”*

**Prof. Dr. Servet ARMAĞAN\***

İsim: Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland (Federal Almanya Cumhuriyeti Devlet Hukuku). Kısaca: Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasa Hukuku. Yaklaşık 12. 000 sh. tutan 7 ciltlik bu eseri kısaca tanıtmaya çalışacağız.

**Müellifi:** Prof. Dr. Klaus STERN: Köln Üniversitesi Anayasa ve İdare Hukuku Öğretim Üyesi, Kuzey Ren Westfalya Eyaleti Anayasa Mahkemesi Hâkimi.

**Yayınevi:** C. H. Beck.

**A-Şekil bakımından:** Şekil bakımından kitabın özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

**a-**Kitap kolay anlaşılabilir bir almanca ile yazılmıştır.

**b-**Kitabın bölümleri ve alt bölümleri makul kriterlere dayanmaktadır.

**c-**Kitabın gayet zengin bir bibliyografya listesi bulunmaktadır. Müellif, diyebilirim ki, eksiksiz bir kaynak listesi düzenlemiş bulunmaktadır.

**d-**Kavram endeksleri olağanüstü güzeldir. Aradığınız her kavramı mutlaka bulabilirsiniz. Kitabın endeksini, Dr. Helga Stern yapmış. Helga hanım, benim Prof. Stern'in enstitüsünde bulunduğum 1967 ve sonraki yıllarda Fraeulein Horn isminde araştırma görevlisi bir arkadaşımızdı. Seneler sonra, ben oradan ayrıldıktan sonra, Hocamızla, yani hocası ile evlendi ve Frau Stern adını aldı. Elhak, hazırladığı kavram endeksi çok başarılıdır. Ben sonraki yıllarda Stern çifti ile bir defa İzmir'de, bir de kendilerini misafir ettiğim İstanbul'da bir araya geldim. Kavram endekslerini başarılı bulduğumu Helga'ya söyledim, memnun oldu ve “ Üzerinde ciddi çalışıyorum ve çok zaman veriyorum” demişti.

**e-**Kitap evvelâ Başlık(Kapitel) sonra Kesim(Abschnitt) sonra Paragraf ve alt numaralara ayrılmış bulunmaktadır.

**f-**Kitabın baskısı gayet temizdir. Zaten Beck yayınevi her zaman kitaplarını büyük bir itina ile basmaktadır. Kitapta kullanılan harf karakterleri de aynı şekilde göze hoş gelen ve kolay okunabilen harflerdir.

**g-**Müellif önsözünde, 1977 yılında çıkan kitabın kısa zamanda tükendiğini söylüyor. Aynı Önsözlerinde kendisine yardım eden mesai arkadaşlarına, Sekreterleri-

\* Anayasa Hukuku Profesörü, Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

ne teker teker isimlerini yazarak teşekkür ediyor. Son V. ciltte ise, birçok yardımcı-sına teşekkür ediyor. Son olarak da "yorulmak bilmeyerek (unermüdligh)" çalışan sekreter hanımlara da teşekkür ve takdirlerini sunuyor.

Her cilt için ayrı bir Önsöz yazmış, her cilde de ayrı bir endeks koymuşlar. Bu özellikler de Avrupa'da ve Batı dünyasında yayın işlerinin ciddiyeti ve kalitesini gösterir

**h-** Kitap 18x24 cm ebadında, yani büyük boy bir kitaptır. Siyah bir gömlek ile piyasaya sürülen kitap, kullandığı kaliteli kâğıdı bakımından da takdire değerdir.

**i-** Kitabın başına tam 13 büyük sh. tutan bir "kısaltmalar" cetveli eklenmiş.

### **B-Muhtevası:**

Müellif Önsözünde bu kitabın, günümüzdeki Alman Devlet Hukuku kitabı olduğunu ifade etmiş.

Kitabın içinde yer alan konuları ciltlere göre şöyle sıralayabiliriz:

**I. cilt:** Temel kavramlar ve Devlet Hukukunu temelleri, Anayasanın bünyesine ait prensipler. Münih, Tamamen gözden geçirilmiş 2. baskı. (İlk baskısı 1977 yılında yayınlanmıştı), 1984. Yaklaşık 1100 sh.

Bu kitapta Prof. Stern evvela kamu ve özel hukuk ayrımı üzerinde duruyor. Sonra kamu hukuku ilmini ele alıyor. 3. no. lu paragrafta ise Anayasa kavramı, Anayasa hukuku, Anayasanın yapılması, değiştirilmesi ve Anayasa Hukukunun korunmasını ele almaktadır.

Daha sonra haklı olarak devletin ülkesi, vatandaşlık ve devletin sembolü, bayrağı ve arması gibi konulara ve resmi tatil günlerine temas etmektedir. Arkasından seçim hukukunun genel esasları, kamu hizmeti ve siyasi partileri ele alıyor. Bundan sonra Anayasa hukukunun uluslararası hukukla ilgisini açıklıyor. Bundan sonra Federal Almanya için önemli olan bazı kavramlara yer veriyor. Bunlar; hür demokratik temel düzen, cumhuriyet, demokrasi, ve federal yapıdır. Bundan sonra ise hukuk devleti ve sosyal devlet kavramlarını ele alıyor. Bu cildin son kısımlarında ise parlamenter hükümet sistemi, muhalefet ve milletvekillerinin statüsü açıklanmaktadır.

**II. cilt:** Devlet organları, Devletin fonksiyonları, Maliye ve Bütçe teşkilâtı ile Olağanüstü Hal durumlarına aittir. Münih, 1980, 1544 sh.

Bu ciltte sırasıyla devletin organları ve anayasa organları ele alınmaktadır. Bununla beraber ilgili bölümde Federal Meclis ve Federal Şûra kavramları açıklanmaktadır. Buna bağlı olarak Federal Başkan, Federal Hükümet, Federal Anayasa Mahkemesi açıklanmaktadır. Bundan sonra ise Federal Yüksek Mahkemeler, Sayıştay ve Federal Merkez Bankası ele alınıyor. Bu cildin önemli kısmında devletin ana fonksiyonları, yasama, yürütme fonksiyonları açıklandıktan sonra yargı fonksiyonuna yer verilmektedir. Kitabın son bölümünde ise maliye, bütçe ve vergilerle ilgilidir. Olağanüstü hal bu cildin başlığına uygun bir kavramdır ve müellif tarafından uzun bir şekilde açıklanmıştır.

**III/1. cilt:** Temel Haklar Genel Teorisi. Münih, 1988. 1642 sh. Bu cilt Prof. Dr.

Michael Sachs ile birlikte telif edilmiş.

Müellifler bu ciltte temel hakların temelleri ve tarihçesini ve bunların çeşitli malarını ele almakta ve çok tatminkar bilgiler vermektedir. Diyebilirim ki, kitabın yazarı kitabın en uzun bölümünü temel haklara ayırmıştır. Çünkü temel haklar ve hürriyetler modern demokrasilerin vazgeçilmez ve birinci derecede ana konusudur.

Bu konu Almanyada G Jellinek'den beri hemen her filozof ve hukukçu tarafından ele alınmıştır. Jellinek'in 4'lü ayırımından sonra Prof. Stern sübjektif temel hakların muhtevasını ikiye ayırıyor.

**Savunma hakları (Abwehrrechte):** Yani kişilerin kendi temel haklarına müdahaleye karşı hukuki imkanları ele alıyor.

**2. İfa hakları(Leistungsrechte):** Bundan maksat kişilerin devletten beklemeye hakları olan temel haklardır. Daha sonra müellif objektif temel hakların muhtevasını ele almaktadır. Temel hakların sahibi olarak ise tabii şahısları ve hükmi şahısları gösteren müellif, bunlar hakkında çok geniş bilgi vermektedir. Bu cildin son geniş bölümlerinde ise, temel hakların bağlayıcı gücü ele alınmaktadır. Burada yasama, yürütme ve yargı organlarının temel haklara bağlılığı ele alınmakta ve çok geniş açıklamalar yapılmaktadır. Bu cilt kitabın hem hukuki, hem de felsefi bölümünü teşkil etmektedir.

**III/2. cilt:** Temel Haklar Genel Teorisi. Münih, 1994, 1918 sh. Aynı şekilde Prof. Dr. Michael Sachs ile birlikte telif edilmiş.

Müellifler bu ciltte temel hakların teorik kısmını açıklamaya devam ediyorlar. Bu kısımda temel hakların sınırlanması, temel hakların kaybı, temel hakların korunması konusu hem hukuki hem de felsefi açıdan ele alınmaktadır. Belirtelim ki temel hakların sınırlanması anayasa hukukunun zor konularından biridir.

Yazar bu ciltte, memleketimizde pek de alışık olmadığımız bir konuya temas ediyor. O da temel hakların çatışması konusudur. **”Temel hakların kaybı”** Federal Alman Anayasasında düzenlenen ve modern demokrasilerin alışık olmadığı bir konudur. Bizim anayasamızda **“Temel hakların durdurulması”** kavramından (md. 15) daha geniş ve daha müessir bir konudur. Temel hakların anayasa tarafından korunması ve çiğnenmesine anayasa mahkemesi kararlarıyla engel olunması kitabın önemli bir anayasa hukuku konusudur. Tabii, temel haklar konusunu bu kadar geniş ele alınca temel hakların uluslararası sahada düzenlenmesi ve korunması konularını da ele alınmadan olmazdı. Müellif bu konuyu da çok geniş şekilde açıklamış bulunuyor.

**IV/1. cilt:** Teker teker Temel Haklar ve Hürriyetler. Münih, 2006, 2422 sh. Prof. Dr. Michael Sachs ve Prof. Dr. Johannes Dietlein ile birlikte telif edilmiş.

Müellifler bu ciltte de temel haklar üzerinde durmaya devam ediyor. Ele aldığımız son 2 ciltten farklı olarak temel hakların teker teker ele alınması Cilt 4/1 ve Cilt 4/II çok geniş şekilde ortaya konulmaktadır. Cilt IV/1de önce kişinin korunması ve özel hayat ele alınıyor. Daha sonra namus, aile ve ebeveyn çocuk ilişkilerinin korunması ele alınmaktadır. Müellifler bundan sonra anayasa hukuku sahasında

incelenmeye pek alışık olmadığımız bir konuya el atıyor. Bu da devlet vatandaşlığının korunmasıdır. Bu kavrama bağlı olarak Almanların hudut harici çıkarılması ve yabancıların Almanya'ya sığınması ele alınıyor. Bu cilt en geniş cilt olup temel hakların çok değişik ve memleketimizde pek incelenmeyen konularını ihtiva ediyor. Örnek olarak, kişilerin fiil hürriyeti verilebilir. Angarya yasağı ve cebri çalıştırma konularının yanında hareket hürriyeti de ele alınmaktadır. Toplanma ve dernek kurma hürriyetleri de, medeni hukukun bir konusu olarak, burada ele alınıyor. Daha sonra müellifler medya hürriyeti, basın hürriyet, film hürriyeti, radyo yayını hürriyeti gibi hürriyetleri de geniş bir şekilde açıklamıştır. Meslek edinme, çalışma yerini seçme ve öğrenim hürriyetleri de bu ciltte ele alınıyor. Yine bir medeni hukuk konusu olan mülkiyet ve miras hakları da bu ciltte yer almış bulunuyor.

Bu cilt kanaatimce kitabın en felsefi ve aynı zamanda en zor açıklanan ve yazılan bir kısmını teşkil eder.

**IV/2. cilt:** Teker teker temel haklar ve hürriyetler. Münih, 2012, tam 2300 sh.

Bu ciltte temel hak ve hürriyetleri teker teker ele alınmakta, yüzler ve hatta binlerce referansa ve mahkeme kararlarına dayanmaktadır. Görüldüğü gibi, 7 ciltlik bu eserin 4 cildi temel hak ve hürriyetlere ayrılmış bulunuyor.

**V. cilt:** Alman Devlet Hukukunun Tarihi Temelleri-Eski Alman İmparatorluğundan(Reich) tekrar birleşen Federal Almanya Cumhuriyetine doğru tarihi gelişim (Müellif ilk başta tasarladığı "Eyaletlerin tarihi gelişimi ve Devlet Hukuklarının Temel Esasları" başlığını sonradan bu şekle çevirmiş). Çünkü kitap yayınlanırken doğu ve batı alman devletleri birleşme (Wiedervereinigung) yoluna girdiler ve kısa bir zaman sonra da birleştiler. Eskiden olduğu gibi, tek bir devlet oldular. Münih, 2000, yaklaşık 2300 sh.

Bu ciltte Almanya'daki kamu hukukunun gelişimi bütün tafsilatıyla ele alınmış bulunuyor. Almanların ilk devlete sahip olmaları ve imparatorluğa geçmeleri tarihi ve nihayet bugünkü federal cumhuriyete gelinceye kadarki Anayasal gelişmeleri şayanı takdir ve tebrik derecesinde açıklanmış bulunuyor. Mesela Kuzey Almanya Konfederasyonu, Alman İmparatorluğu ve meşhur Weimar Cumhuriyeti bütün özellikleriyle açıklanıyor. Bütün özellikleriyle açıklanan bir diğer konu ise Nasyonel Sosyalist Führer Devleti, yani totaliter devleti de, bütün acı hakikatlerini ortaya koyarak, anlatan müellif tebrik etmemek mümkün değil.

II. Dünya harbinden yenik çıkan Almanya iki alman devletine bölünüyor. Federal Almanya Cumhuriyeti ve Doğu Almanya Cumhuriyeti isimlerini alan bu iki devletin özellikleri başka yerde bulamayacağımız derecede ve bir anayasa hukukçusunun kalemiyle ortaya konulmuş.

Nihayet son olarak, iki Almanya'nın tekrar birleşmesine kadarki olan dönemin bütün gelişmeleri bu ciltte yer alıyor. Federal Almanya Cumhuriyetinin Anayasa Hukukunu bu kadar geniş anlatan bu kitap herhalde Federal Almanya "Hizmet Madalyasına" layıktır.

Zaten bir müddet evvel, yanlış hatırlamıyorsam, Prof. Stern Federal Almanya hizmet madalyasına layık görülmüş ve kendisine hizmet haç madalyası takdim edilmişti.

Yazar ve hocam Prof. STERN, 2001 yılında İstanbul'a eşi Helga ile geldiklerinde kendilerini 2 gün boyunca İstanbul'da gezdirdim. Tarihi ve turistik yerlere gittik. Ayrıca İstanbul Üniversitesi merkez binasını gezdirdim ve hatta Rektör beyden randevu alarak, rektörümüzle (Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu) de görüştüm. O arada benim evime de teşrif ettiler. Teşriflerinin sonrasında, V. cildin ilk sahifesine şu cümleyi yazarak bana imzaladılar: "İstanbul ilk ziyaretimin hatırasına meslektaşım Servet Armağan beye. . 15. 01. 2001."

### C- Değerlendirmeler:

1-Bugün kadar Alman Anayasa Hukukuna ait yazılıp yayınlanmış en geniş eser. Son cildi de yayınlandı, böylece yaklaşık 12. 000 sh. tutan bir âbide (Monument) eser meydana geldi.

2-Kitabın müellifi, benim hocamdır. 1967 yılında kendilerini tanımıştım. Ve bu tanıma, hayatımın en isabetli ve en verimli ilmi olayıdır. Çünkü ilme düşkün, devamlı ilim ile meşgul ve devamlı yayın yapan bir ilim adamı, benim de ilmi karakterime ve hayat tarzıma çok uygundu. Aynı zamanda, benim karakterimi kendileri de beğenmiş olacak ki, beni seneler boyu destekleyerek, Almanya'nın çeşitli kuruluşlarından burs almamı sağlamıştır. Hatta bir ara burslarım kesintiye uğrayınca, o sırada Rektörü olduğu Köln Üniversitesi Bütçesinden bana burs sağlamıştı. Bu, asla unutamayacağım bir ilmi hatıradır.

3-Kitabın her cildi çıktıkça, hocamı tebrik ettim. Bu eser " dev bir eser", aynı zamanda "anıtsal bir eserdir"(Monumentales, denkmalartiges Werk).

4-Alman Kamu Hukukunun geniş bir açıklamasının yer aldığı kitap, alman hukuk literatüründeki mümtaz yerini almıştır. Aynı zamanda, alman kamu hukuku hakkında ilmi çalışma yapanlara da geniş bir kaynak teşkil edecektir.

5-Prof. Klaus STERN isminin alman kamu hukukçuları arasında çok saygın bir yeri vardır. Ben bunu Almanya'daki ilmi temaslarımda daima duyduğum ve gördüm.

Bu kitap, mümkün olsa da tercüme edilse ve türk okuyucularının hizmetine sunulsa.

6-Şüphesiz, Prof. Klaus STERN, hayatının son senelerinde, dünya hukuk hayatına büyük bir eser hediye etmiştir.

7-Öyle anlaşıyor ki bu eserin tamamlanması, Prof. STERN in en az 35 yılını almış bulunuyor. Çünkü 1. cildi 1977 yılında yayınlanmış, en son yayınlanan c. IV/2 ise 2012 yılında piyasaya çıktı. Böyle bir anıtsal eser de ancak bu kadar zamanda kemalini bulur ve okuyucunun eline ulaşabilir.

Ben şimdiye kadar Prof. Stern in bazı makalelerini Türkçeye çevirdim ve ilmi dergilerinde yayınladım. Bu tecrübemden iyi biliyorum ki, Prof. Stern konuları çok açık bir şekilde anlatma kabiliyetinde bir ilim adamıdır. En zor anayasa hukuk konularını bile, gayet güzel tahlil eder ve daima "açık-seçik" anlatma yolunu tercih eder.

Tanıtımını yaptığım bu dev eserini de aceleye getirmemiş, ilim dünyasındaki

saygın yerini koruyacak şekilde ve her konunun da değerini vererek anlatabilmiştir.

8-Modern Anayasa Hukuku üzerine ilmi çalışma yapacak olanlara, bu 7 ciltlik dev eser, bütün ana konularda yardımcı olacak bilgiler ihtiva etmektedir. Benim görebildiğim kadarı ile modern Anayasa Hukuku konularını bu kadar derinlemesine ele alan bir eser bugüne kadar yazılıp yayınlanmamıştır. Fransızların *Traité* dedikleri tafsilatlı bir eseri meydana getirdiği için Prof. Dr. Klaus STER i ben de tebrik ederim. Aynı zamanda kendilerine, çalışmaları ile ilmi destek veren yardımcılarını ve hatta bilgisayarda yazan, yazılanları ve basılanları kontrol eden değerli sekreter hanımları da candan tebrik ediyorum. Bendeniz 45 yıllık kariyerimde ve meslek hayatımda bu şekildeki desteklerden mahrum olarak yaşadım. Prof. Stern haklı olarak sekreter hanımlara da teşekkürlerini ifade etmeği unutmamış.

Unutmamam gereken bir nokta da, Prof. Dr. Stern’in eşinin, Helga, ona desteği ve bu dev eserin her cildinin kavram endekslerini dikkat ve ciddiyetle yapmış olmasıdır. Helga Stern’ i seneler öncesinden, Asistanlık yıllarımdan takdirle hatırlıyorum. Bu dev esere kazandırdığı “Kavram Endeksi” başarısı her türlü takdirin üzerindedir. Tebrik ederim Helga!

Hocam Klaus STERN ve eşi Helga Hanımefendiye sıhhatli ve huzurlu uzun ömürler temenni ederim. **Ad multos annos!**